

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

B–Bař

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

B–Bař

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Nad projektem převzal záštitu prezident České republiky prof. Václav Klaus.

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Marie Makariusová

Gustav Novotný

Jan Novotný

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© PhDr. Pavla Vošahlíková za kolektiv oddělení Biografického slovníku českých zemí

Historického ústavu AV ČR, 2005

© Libri, 2005

ISBN 80-7277-252-X

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratk	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: B–Bař	152

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna, v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj., s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulý čas.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „D:“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „L:“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné prameny použité ke zpracování hesla. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „P:“ se nacházejí základní informace o uložení písemné pozůstalosti (pokud je zásadního významu) a o dalších památkách a pramenech vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AVU	Akademie výtvarných umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění Brno
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
MG	Moravská galerie
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita Brno
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv

MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NG	Národní galerie
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OA	okresní archiv
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
SA	Sturmabteilungen
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SD	Sicherheitsdienst
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
SdP	Sudetendeutsche Partei
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv
SVU	Svaz výtvarných umělců
UK	Univerzita Karlova
UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor
UPM	Umělecko průmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědecko-technických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTS	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv

VÚT	Vysoké učení technické Brno
YMCA	Young Mens Christian Association
YWCA	Young Womens Christian Association
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig, 1875–1912.
- Adler – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–83 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- AUC – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1 – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918. In: Studie o Těšínsku 7, 8, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–1980.
- Birk – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.
- BJB – Rudolf M. Wlaschek, Biographia Judaica Bohemiae, Dortmund 1995.
- BL – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder, d. 1–3 (A–S), München, Wien 1979–.
- BLDMF – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945, Praha 1998.
- BLS – Biografický lexikón Slovenska, d. (A–B), Martin 2002–.
- Bohemia – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmisches Länder, München 1960–.
- BOS – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach a Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, s. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D. – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri – Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–.
- César – Černý – Jaroslav César, Bohumil Černý, Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938, Praha 1962.
- Cyril – český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike – Felix Czeike, Historisches Lexikon Wien in 5 Bänden, Wien 1992–1997.
- Czikan – J. J. H. Czikan, F. Gräffer, Oesterreichische National-Encyklopedie, oder alphabetische Darlegung der Wissenswürdigen Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes *J. Richter Lenocho*..., d. 1–6, 1835–1837.
- Čáňová – Eliška Čáňová, Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol. – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU – Alena Šlechtová, Josef Lenora, Členové České akademie věd a umění 1890–1952, 2. vyd., 2004.

- ČBS – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČČH – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), 1895–.
- ČL – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM – Časopis Moravského zemského musea (Acta Musei Moraviae), Brno 1901–.
- ČNM – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního musea), Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teologická fakulta 1654–1773, Praha 1986.
- ČsB – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- ČS – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- Čs. neurol. – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963.
- ČVUT – František Jílek, Václav Lomič, Dějiny Českého vysokého učení technického, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- ĐaS – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969, 1990–.
- Dalibor – Dalibor, český hudební časopis, 1879–1913; 1919–1927.
- DBE – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU – Dějiny českého výtvarného umění, Praha 1984–.
- DČŽ – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, Dějiny československé žurnalistiky, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabáč – Gottfried Johann Dlabacz, Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ – Jan Jakubec, Dějiny literatury české, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL – Josef Weinmann, Egerländer Biographisches Lexikon, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU – Emanuel Poche, Encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1975.
- EJ – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná: československá scéna, Praha 1990.
- ESL – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.
- ETK 1 – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2 – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.
- Ficek – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scénáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisch-Gugitz – Hans Giebisch, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ – Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–20, London 1980.
- Grove Opera – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d. 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.

- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem, Ústí nad Orlicí, 1987.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, 1950–1967, ed. František Horák. Dodatky 1994–.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Koleška, Seznam biografii československých entomologů. In: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993–1998.
- Koerting** – W. Koerting, Die deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–5, Klagenfurt, Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – K. J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, München 1997 (3. vyd.).
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka** – Šimeček – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.
- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví, Praha 1997, 2. vyd.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2. (A–Ř), Praha 1985–.
- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.
- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.
- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd. Kassel 1994– (Personenteil 1999–).
- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografii, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899]
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, Praha 1961, 2. díl.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).

- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, od 1949 jako Památky archeologické, Praha 1855–.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – J. C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch der exakten Wissenschaften, d. 1–, Leipzig, Berlin 1863–.
- Priekopníci** – J. Tibenský, O. Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava, 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic a Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).
- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.
- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. P. Janoušek, d. 1–2, Praha 1995.
- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.
- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.
- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava, Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme und Felix Becker, Hans Vollmer, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, 1918–1952. Dále jako
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, 1953–1992. Dále jako
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, 1993–.
- VČAZ** – Věstník České akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, 1888–
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, ed. Hans Vollmer, Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.

Wininger – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehrmals als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.

Wurzbach – C. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen 1923.

ZGLM – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens, 1942–1944).

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Adámková-Heidrová, Hana, Ostrava
PhDr. Bajgar, Jindřich, Hudebně informační středisko Českého hudebního fondu, Praha
RNDr. Balátová, Emilie, DrSc., Brno
Ing. Barta, Čestmír, PhD., Praha
PhDr. Bartůšek, Václav, SÚA, Praha
PhDr. Bartůšková, Sylva, CSc., Brno
Prof. PhDr. Bláhová, Marie, DrSc., Filozofická fakulta UK, Praha
Mgr. Boček, Josef, Praha
PhDr. Bočková, Hana, CSc., Filozofická fakulta MU, Brno
Doc. PhDr. Bokůvková Vlasta, CSc., Západočeská univerzita, Plzeň
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Brožová, Věra, Pedagogická fakulta UK, Praha
PhDr. Czumalo, Vladimír, CSc., Filozofická fakulta UK, Praha
PhDr. Čáňová, Eliška, Hostivice u Prahy
Prof. PhDr. Černý, František, DrSc., Praha
PhDr. Černý, Karel, CSc., Národní technické muzeum, Praha
PhDr. Doležalová, Eva, Historický ústav AV ČR, Praha
Doc. PhDr. Dubská, Alice, CSc., Praha
PhDr. Dufková, Evženie, Národní divadlo, Brno
PhDr. Fedrová, Stanislava, Praha
Fikejz, Miloš, Národní filmový archiv, Praha
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc., Národní technické muzeum, Praha
PhDr. Gebhart, Jan, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Hlaváčková, Ludmila, CSc., Ústav dějin lékařství UK, Praha
Mgr. Holendová, Radka, Státní okresní archiv, Rychnov nad Kněžnou
Doc. PhDr. Holzbachová, Ivana, CSc., Filozofická fakulta MU, Brno
Mgr. Hořejš, Miloš, Národní technické muzeum, Praha
Ing. Houdek, František, Praha
PhDr. Hrdlička, Jaroslav, Praha
Ing. Hučka, Jan, Plzeň
Doc. RNDr. Hudec, Karel, DrSc., Brno
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prom. biol. Janko, Jan, CSc., Archiv AV ČR, Praha
Prof. PhDr. Jeřábek, Richard, DrSc., Filozofická fakulta MU, Brno
PhDr. Knapík, Jiří, CSc., Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity, Opava
PhDr. Kolář, František, CSc., Praha
Mgr. Kolářová, Alena, Praha
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
Ing. Krška, Karel, Brno
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Lacina, Vlastislav, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Lněničková, Jitka, CSc., Praha
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Divadelní ústav, Praha
PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Praha

Matzner, Antonín, Praha
Prof. ing. Mayer, Daniel, CSc., Západočeská univerzita, Plzeň
Ing. Mergl, Ladislav, Praha
PhDr. Němeček, Jan, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha
Doc. PhDr. Nosek, Bedřich, CSc., Husitská teologická fakulta UK, Praha
Ing. Novák, Miroslav, CSc., Národní technické muzeum, Praha
PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR, Brno
PhDr. Novotný, Jan, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Novotný, Jiří, CSc., Archiv ČNB, Praha
PhDr. Osolobě, Jana, PhD., Brno
PhDr. Pokorná, Magdaléna, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Rak, Jiří, Fakulta sociálních věd UK, Praha
PhDr. Reittererová, Vlasta, Wien
Mgr. Richter, Jaroslav, Libčice nad Vltavou
PhDr. Sekyrka, Tomáš, Národní galerie, Praha
PhDr. Sekyrková, Milada, CSc., Národní technické muzeum, Praha
JUDr., PhDr. Skřejpková, Petra, Právnická fakulta UK, Praha
PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Archiv UK, Praha
PhDr. Šámalová, Jana, Praha
PhDr. Šindlář, Jiří, CSc., Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno
Doc. PhDr. Šouša, Jiří, CSc., Filozofická fakulta UK, Praha
PhDr. Tomeš, Josef, Praha
Ing. Valchářová, Vladislava, Národní technické muzeum, Praha
PhDr. Večerková, Eva, CSc., Moravské zemské muzeum, Brno
PhDr. Veselská, Jiřina, Frýdek-Místek
Mgr. Veselý, Jiří-Joseph, Sloupnice u Litomyšle
RNDr. Vlašímský, Pavel, Česká geologická služba, Praha
Doc. PhDr. Vlček, Radomír, CSc., Historický ústav AV ČR, Brno
PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Zudová-Lešková, Zlatica, Historický ústav Armády ČR, Praha
Ing. Žďárská, Miloslava, Praha

REDAKČNÍ RADA

Doc. JUDr. Adamová, Karolína, CSc.
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
Mgr. Kubín, Petr, PhD.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
PhDr. Novotný, Jan, CSc. (předseda)
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. ing. Průcha, Václav, CSc.
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef
PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (vědecká tajemnice)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

B

BAAR, Hugo, * 3. 3. 1873 *Nový Jičín*, † 18. 6. 1912 *Mnichov* (Německo), malíř

Základy malířského umění získal na Škole uměleckých řemesel ve Vídni v ateliéru Rudolfa Ribarze a na AVU v Mnichově u H. Kniera. Uměleckou dráhu zahájil 1903 ve Vídni. Od počátku své výtvarné činnosti se věnoval zejména krajinomalbě. Účastnil se výstavy vídeňského výtvarného spolku Hagenbund, 1904 vystavoval v Olomouci. Po návratu do rodného města se sblížil s malířem Bohumírem Jaroňkem a jeho prostřednictvím začal spolupracovat se Spolkem výtvarných umělců moravských (SVUM). V jeho tvorbě se od té doby často objevovaly motivy z moravského a slezského prostředí. 1907 vystavoval v Hodoníně, obesílal rovněž výstavy spolku Mährischer Kunstverein v Brně. Tehdy dozrál jeho malířský projev, v němž syntetizoval vlivy severoněmeckých secesních krajinářů, vídeňského secesního malíře Gustava Klimta i působení kolegů a přátel ze SVUM. B. se tak zařadil do širokého proudu středoevropských secesionistů.

D: Večerní nálada, 1903; Dřevěný kostel z Kravařska, 1904; Krajina z Beskyd, 1907; Souborná posmrtná výstava, 1927, Nový Jičín.

L: Toman 1, s. 30; NEČVU 1, s. 43; ŮBL 1, s. 40; BL 1, s. 36; E. Trnková, H. B. obrazy (kat. výst.), 1927; J. Kačer – J. Sedlářová, Moravské malířství 2. poloviny 19. století (kat. výst.), 1981; J. Sedlářová – J. Kačer, Výtvarné umění Moravy 1880–1920 (kat. výst.), 1994.

TOMÁŠ SEKYRKA

BAAR, Jindřich Šimon, * 7. 2. 1869 *Klenčí pod Čerchovem*, † 24. 10. 1925 *Klenčí pod Čerchovem u Domažlic, římskokatolický kněz, spisovatel, představitel katolického modernismu*

Pocházel z patriarchální rodiny chodských rolníků. 1888 maturoval na českém klasickém gymnáziu v Domažlicích. Pod vlivem svého strýce, lidového dramatika P. Josefa B. (1835 až 1908), a populárního moravského „kukátkáře“ P. Václava Kosmáka se rozhodl působit na vzdělávání selského lidu rodného Chodska v nábožensko-obrodném a národním duchu. Ve studiu filozofie mu zabránila finanční krize rodičů, proto vystudoval bohosloveckou fakultu české univerzity v Praze a nastoupil kněžskou dráhu. I když byl hluboce věřící, nikdy se zcela neztotožnil s církevními postupy. Jako farář vědomě navazoval na příklad Bernarda Bolzana a Augustina Smetany. Za studií se těžce vyrovnával s kázeňským řádem v semináři. Se svými spolužáky Sigismundem Bouškou, Františkem Teplým či Karlem Dostálem-Lutinovem, kteří měli podobné názory, pracoval v literárním spolku bohoslovců Růže Sušilova a nedlouho mu také předsedal. Po vysvěcení byl 1892–93

kaplanem v Přimdě, 1893–95 ve Spáleném Poříčí u Blovic, 1895–97 v Ořechu u Prahy a 1897–99 v Úněticích u Prahy. Nato působil po deset let jako farář v Klobukách u Slaného, kde se mj. spřátelil se slovenským básníkem, evangelíkem Jánem Bottem (Ivanem Kraskem) a byl svědkem vzniku jeho poezie i jeho niterně prožívaných lásek. V desetiletí 1909–19 byl farářem v Ořechu.

V polovině 90. let se stal vedle S. Boušky a Xavera Dvořáka nejvýznamnějším představitelem Katolické moderny v Čechách. Skupina neměla jen umělecký program, nýbrž i společenský a politický, a katolickou církev chtěla prostřednictvím radikálních reforem přiblížit národu a lidovým vrstvám. Rozvíjela obsahové teze početných encyklik papeže Lva XIII., usilovala o bohoslužbu v národním jazyce, o autokefalitu, o dobrovolnění či zrušení celibátu apod. Mimoto se zasloužila o angažovanost duchovních v politických, sociálních a kulturních zápasech nikoli na základě vůle církevní hierarchie, ale vlastního svědomí jednotlivce. S podobně smýšlejícími druhy, k nimž dále patřil např. Bohumil Zahradník-Brodský, František Jan Kroiher, Alois Svojsík nebo František Kašpar, spoluzakládal B. 1902 Zemskou jednotu katolického duchovenstva jako organizační ústředí katolického modernismu v Čechách. Protože nový papež Pius X. modernistické hnutí zakázal, místodržitelství úřad vyšel vstříc přání pražského arcibiskupství a Jednotu 1907 násilně rozpustil. Od 1906 byl B. členem Spolku českých spisovatelů-beletristů Máj, čímž posílil své vazby na světskou literaturu. Politicky organizován nebyl, nejbližší mu bylo původní křesťansko-sociální hnutí. Za války dával veřejně najevo nesouhlas s proválečným a provídeňským postojem většiny církevní hierarchie. Jako uznávaný představitel rezistentního proudu v katolické církvi byl 3. 9. 1918 zvolen předsedou přípravného výboru Jednoty katolického duchovenstva československého, v jehož čele vyjádřil 28. 10. odpoledne podporu československému státu. Předsedou Jednoty byl od její první valné hromady 7. 11. 1918 do 5. 2. 1919. Spolu s X. Dvořákem, F. Teplým, B. Zahradníkem-Brodským, Františkem B. Vaňkem aj. nasadil všechny síly, aby se uskutečnila reorganizace katolické církve na území republiky. V programových spiscích a na stránkách časopisů *Archa*, *Meditace* a *Kazatelna* vyjádřil sumu svého teologického i liturgického myšlení. Došel tu až na práh náboženské reformace, o níž byl poučen též několika předválečnými cestami do zahraničí (mj. do Belgie, Holandska, Švýcarska). Po několikaměsíčním marném boji s vysokým kněžstvem, intrikami i pomluvami a vyčerpáním těžkou srdeční

neurózou rezignoval spolu s X. Dvořákem na funkci, vzápětí se dal penzionovat a odešel do svého rodiště.

Literární tvorbu zahájil B. tradičními verši, jímž zůstal věrný po celý život a které shrnul třicátý svazek jeho *Sebraných spisů* (*Básně*, 1934). Jejich vrcholem se stal cyklus *Bolestné Vánoce* (1917), doplněný o pendant *Radostné Vánoce* (1918). První prózy z 90. let tiskl časopisecky. Měly mravoličnou tendenci, byť už do nich pronikly drsné realistické tóny. Knižně debutoval románem *Cestou křížovou* (1900). Podobně jako v několika dalších dílech apeloval i zde na nápravu poměrů v katolické církvi tím, že jako první český autor tyto problémy zveřejňoval. Zaměřoval se především na konflikty venkovského duchovenstva s církevní i světskou mocí a na neblahé důsledky nedobrovolného celibátu (*Farská panička*, 1906, *Farské historky*, 1908). Sociální citění projevil v prózách s realisticky pojatou venkovskou tematikou (*Pro kravičku*, 1905, *Páter Kodýtek*, 1912, *Skřivánek*, 1912, *Hanče*, 1917, *Holoubek*, 1921). Historický a etnografický obraz Chodska vytvářel rozměrnými kronikami *Jan Cimbura* (1906), *Poslední rodu Sedmerova* (1908), trilogii *Poslední soud* (1913–19) a především plánovanou tetralogií *Naše máma*. Začal ji psát na penzi ve snaze představit proces modernizace Chodska v předbřeznové a revoluční době 40. let 19. století. Romány, zcela oproštěné od náboženského pietismu, mají volnou kompozici, nesvázanou postavou hlavního hrdiny, obsahují lyrická přírodní intermezza a věrný a přitom básnivý popis sociálních změn i rozporů, přeměny selství, jeho oslavu i kritiku. V trojici dokončených románových eposů *Paní komisarka* (1923), kde vyjádřil svůj obdiv k B. Němcové, *Osmatřicátníci* (1924) a *Lůsy* (1925) dosáhl B. dílo vrcholu, čtvrtý svazek *Svatba* zůstal ve fragmentu. Významná byla B. sběratelská činnost a interpretace chodských pohádek, pro děti napsal např. povídku *Hanýžka a Martínek* (1930). B. kázání vydal ve čtyřech svazcích F. Teplý (1936–40).

D: H. Hudíková, J. Š. B. Personální bibliografie, 1975; J. Š. B., Sebrané spisy beletristické, sv. 1–30, 1923–30.

L: J. Skarlant (vyd.), B. památník, 1926; F. Teplý, Ze života J. Š. B., 1937; J. Žáček, J. Š. B. Strážný duch Chodska, 1948; P. Křivský, J. Š. B. Literární pozůstalost, 1976; OSND 1/1, s. 383; LČL 1, s. 101n.; B. Hofmeisterová, Okouzlený milenec Chodska, 1988; P. Marek, České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva 1917–1924, 2000; D. Frýdl, Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky. Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě, 2001; P. Marek, Český katolicismus 1890–1914, 2003.

P: Muzeum J. Š. B. Klenčí pod Čerchovem; LA PNP Praha.

MARTIN KUČERA

BAAROVÁ, Lída (vl. jm. *Babková, Ludmila*), * 7. 9. 1914 Praha, † 27. 10. 2000 Salcburk (Rakousko), herečka

Dcera pražského magistrátního úředníka. Z kvinty na gymnáziu přešla 1929 studovat herectví na pražské konzervatoři. Studium nedokončila (1931), aby se mohla věnovat filmu. Zároveň příležitostně hostovala na pražských divadelních

scénách (např. Divadla Vlasty Buriana, Národního divadla, Prozatímního divadla). Ve filmu, pro nějž si zvolila umělecký pseudonym po otcově příteli, spisovateli Jindřichu Šimonu Baarovi, byla zpočátku obsazována do nenáročných rolí v sladkobolných komediích a melodramatech režisérů Vladimíra Slavínského, Svatopluka Innemanna, Miroslava Cikána a Karla Lamače. Až v druhé polovině 30. a začátkem 40. let vytvořila řadu psychologicky propracovaných postav. B. představovala typ křehké ženské krásy, měla něžné oválnou tvář a jemné, téměř aristokratické rysy. Lehce exotický a tajemný zjev ji předurčil k rolím rozporuplných postav bojujících proti nepřízní osudu: lékařka Pavla Junková ve filmu Martina Friče podle hry Viléma Wernera *Lidé na kře* (1937), prodavačka v jídelním automatu Hana Poláčková v přepisu románu Marie Majerové *Panenvství* (1937), nadaná a tragicky neúspěšná zpěvačka Tynda Ullíková v ekranizaci románu Karla Matěje-Choda *Turbína* (1941). Prokázala i komediální a muzikální talent; za roli důvtipné studentky Vlasty alias komtesy Blanky z Blankenbergu ve společenské komedii *Dívka v modrém* (1939) obdržela 1940 národní filmovou cenu. 1934–38 natočila několik úspěšných filmů v Německu, kde se stala velmi populární. Byla důvěrnou přítelkyní herce Gustava Fröhliche a nacistického pohlavára Josepha Goebbelse. Po zásahu Goebbelsovy manželky musela na Hitlerův pokyn opustit Německo. Počátkem 40. let hrála krátce v českých filmech, ale od 1943 natáčela pouze v Itálii. 1945 byla obviněna z kolaborace a osmnáct měsíců vězněna. Celá její rodina byla perzekvována; sestra, herečka Zorka Janů, spáchala 1946 sebevraždu. Poté B. emigrovala s manželem Janem Kopeckým do Rakouska. Během 50. let hrála v patnácti italských a španělských filmech, např. antikvářovu manželku v *Darmošlápech* (1953, *I vitelloni*) Federica Felliniho. Občas se vracela k divadelní činnosti na německých jevištích (*Věc Makropulos*, *Má sestřenka z Varšavy*, *Hořké slzy Petry Kantové*). Po smrti dalšího manžela, gynekologa Kurta Lundwalla, žila v ústraní v Salcburku. Napsala vzpomínky *Útěky* (1983) a *Života sladké hořkosti* (1991). O jejím životě vznikly dokumenty *Sladké hořkosti Lidy Baarové* (1995) a *Život herečky Lidy Baarové v pohledu Otakara Vávry* (1995) z televizního cyklu Genus. Urna s ostatky B. byla přenesena na strašnický hřbitov v Praze.

L: ČsB 1 (nestránkováno); FPH 1, s. 17; ČBS, s. 19; DČD 4, s. 463, 629; Tomeš 1, s. 35; L. B., Divadelní herečkou, in: Kinorevue 7, 25. 12. 1940, č. 19, s. 366n.; O. K., O svém italském filmu, práci a jiných věcech vypráví L. B., in: tamtéž 8, 5. 11. 1941, č. 12, s. 90; D. T. Finzi, L. B. po návratu z Itálie, in: tamtéž 10, 10. 5. 1944, č. 27, s. 213; V. Kratochvílová, Proložené mlčení, in: Kino 45, 7. 11. 1990, č. 22, s. 13; J. Nussberger, Hvězda, která musela zapadnout, in: Mladý svět, 1990, č. 17, s. 20n.; V. Merhaut, Povídání s paní B., in: Záběr 23, 4. 10. 1990, č. 20, s. 8; V. Just, Výpověď L. B. majoru Státní bezpečnosti dr. Bouchalovi, in: Divadelní revue 2, 1991, č. 1, s. 95n.; P. Vojíš, Návraty, in: Reflex, 1991, č. 38, s. 18n.; J. Sedláček, Krásná maskovaná milénka aneb Pamatujte si mě, jaká jsem byla, in: Cinema 5, 1995, č. 1, s. 6n., 79; M. Spáčilová, Života sladké hořkosti, in: MF Dnes

(příl. Magazín Dnes, č. 18, s. 24n.), 4. 5. 1995, č. 104; O. Filip, Dvojí paměti a dvojí pamět paní L. B., in: Tvar 7, 15. 2. 1996, č. 4, s. 12; M. Kašpárková, Hvězda padá dolů, in: MF Dnes (příl. Magazín Dnes, č. 10, s. 22n.), 2. 10. 1997, č. 231; J. Frai, Trojhvězdi nesmrtelných, 1998; V. Merhautová, L. B.: Byla jsem krásná, fotogenická, talentovaná, in: Blesk magazín 7, 13. 11. 1998, č. 46, s. 4n.; K. Říhová, Krása jako prokletí, in: Květy, 1999, č. 5, s. 18n.; J. Machalická, L. B.: filmová hvězda předválečného Berlína, in: Lidové noviny, 7. 9. 1999, č. 208, s. 24; M. Spáčilová, Zemřela milovaná i prokletá L. B., in: MF Dnes, 30. 10. 2000, č. 252, s. 14; pan, čtk, Odešla slavná „dívka v modrém“, in: Lidové noviny, 30. 10. 2000, č. 252, s. 17; B. Doležal, Případ herečky L. B., in: tamtéž, 11. 11. 2000, č. 263, s. 11; V. Holanec – D. Konečný, Sláva až do samého dna, in: Týden 7, 2000, č. 46, s. 26n.; O. Suchý, Jaká byla L. B., in: Xantypa 6, 2001, č. 3, s. 88n.; J. Frai – P. Jiras, L. B., obrazový životopis, 2001; S. Motl, Prokletí L. B., 2002; V. Přibský, Krása je můj hřích, 2002; R. Rohál, Lesk a bída slavných českých žen, 2002; A. Česal, Lesk a bída L. B., in: Mladý svět 44, 25. 6. 2002, č. 26, s. 60n.; M. Šiška, B. prožila antickou tragédii, in: Právo, 29. 6. 2002, č. 151, s. 19; M. Homolová, Prokletí jedné krásné herečky, in: Lidové noviny, 29. 6. 2002, č. 151, s. 15.

MILOŠ FIKEJZ

BABÁK, Edward, * 8. 6. 1873 *Smidary u Nového Bydžova*, † 30. 5. 1926 *Brno, lékař-fyziolog, biolog, pedagog, odborný spisovatel*

Pocházel z rodiny praktického lékaře a starosty obce. Záhy (1880) mu otec zemřel. 1884–92 B. vystudoval gymnázium v Jičíně. Od kvinty dostával stipendium, aby mohl navštěvovat gymnázium a později univerzitu. Zapsal se na české lékařské fakultě, kterou ukončil 1897 (MUDr. 1898). Tam ho ovlivnili fyziologové Vladimír Tomsa a především František Mareš. Od 1896 B. pracoval jako demonstrátor ve Fyziologickém ústavu prof. F. Mareše a vzdělával se ve fyziologii, biologii a filozofii. Účastnil se i veřejného života na univerzitě a mimo ni v širším Masarykově okruhu. 1898 se oženil s Marií Opoleckou, manželství zůstalo bezdětné.

Zpočátku se stal asistentem F. Mareše, který na něj měl dlouho rozhodující vliv. Na jeho radu B. tři roky studoval filozofii a přírodní vědy v Praze na filozofické fakultě (1898–1901). V té době se také poprvé snažil s Marešovou pomocí habilitovat pro nově zřizovaný obor obecné biologie (1901), napodruhé se úspěšně habilitoval pro obor všeobecné fyziologie spisem o adaptabilitě střeva (*Über den Einfluss der Nahrung auf die Länge des Darmkanals*, 1903). Poté se stal soukromým docentem s postavením asistenta, 1907 nehonorenáým mimořádným profesorem všeobecné fyziologie s postavením asistenta do září 1911. Už 1910 se mu přiznávaly mimořádné požitky, dále byl jmenován řádným profesorem (1915) a titulárním profesorem fyziologie na české lékařské fakultě (1917). Přednášel v rámci Fyziologického ústavu všeobecnou a srovnávací fyziologii (ústředního nervstva) a o vývojovém pojetí biologie.

První B. experimentální práce o termoregulaci (i u novorozenců, 1899–1901) vyšly z Marešovy metodiky, studie *Pojem biologie* z Marešovy koncepce všeobecné fyziologie a B. filozofický názor z Marešova neovitalismu. Studoval

také s Karlem Chodounským fyziologické účinky alkaloidů kurare (1901–02) a barvoměnu. Pokusy konal nejprve na králících, od 1902 výhradně již jen na bezobratlých, rybách a na obojživelnících; vivisekcím na teplokrevných se důsledně vyhýbal. Jeho habilitační práce o vlivu potravy na délku střeva (délka zažívací trubice u pulců, dietetické evoluční pokusy) znamenala počátek ekologické fyziologie u nás i ve světě. Prokázala i B. celoživotní zájem o otázky výživy. Orientoval se také na vývojovou fyziologii (od 1904) a fyziologii (evoluci) dýchání (od 1907), a tak položil základy k evolučnímu čili vývojovému přístupu v lékařských vědách. V oblasti srovnávací fyziologie dýchání se stal záhy světově uznávanou kapacitou. Byl rovněž jedním z prvních u nás, kdo v plném rozsahu promyslel a pochopil darwinismus i s jeho nedostatky v kontextu s lamarckismem a mendelismem. Další velkou tematikou se pro B. stal duševní vývoj dítěte. Ten však stačil již jen načrtnout. B. se postupně vypracoval v jednu z nejpozoruhodnějších postav v novodobých dějinách české vědy a v pokračovatele Jana Evangelisty Purkyně.

Již po 1904 kolem B. vznikla první škola, kterou tvořili mj. Otakar Foustka, Bohuslav Bouček, Josef Roček a Karel Amerling. Do druhé patřili mj. Josef Hepner, František Vanýsek, Vilém Laufberger, Vilém Hons, Josef Petřík a Oldřich Vilém Hykeš, do třetí kromě jeho nejmilejších žáků J. Petříka a O. V. Hykeše mj. J. Bečka, Ludvík Drastich, Josef Skládal a Tomáš Vacek.

Od října 1907 B. přednášel anatomii, histologii a fyziologii na zemědělském odboru české techniky v Praze, dále od letního semestru 1918/19 i na zatímních zvěrolékařských kursech při Filozofické fakultě UK (tzv. poválečné provizorium) a od května 1919 se ujal jejich vedení. Po uzavření kursů a přeložení výuky do Brna, jak předepisoval zákon o zřízení Vysoké školy zvěrolékařské, přešel B. do Brna ve funkci pověřence ministerstva školství a národní osvěty pro zřizování tamních vysokých škol. Sehrál tam po dobu sedmi let historickou úlohu jako organizátor, pedagog a vědec.

V Brně B. nejprve založil a budoval Vysokou školu zvěrolékařskou. Oficiálně ji otevřel svým instalačním projevem dne 11. 11. 1919 (výuka od 1920) a byl zvolen jejím prvním rektorem (1919/20, 1920/21) a prorektorem (1921/22), dále na ní působil jako profesor fyziologie a přednosta Fyziologického ústavu. Tato škola mu 16. 4. 1923 udělila hodnost MVDr. h. c. Dále se B. angažoval jako člen přípravného výboru pro založení VŠZ v Brně, spoluzaložil Školu vyšších studií pedagogických v Brně a stal se jejím rektorem (1921), byl i ředitelem Vzdělávacího kursu pro učitelství tělocviku na středních školách při MU. Prosazoval, aby se každému učiteli dostalo vysokoškolského vzdělání.

B. byl zvolen v pořadí šestým rektorem Masarykovy univerzity v Brně (1924/25; instalační přednáška *Filozofické důsledky novodobé biologie*, 22. 11. 1924) a potom i jejím prorektorem. Na lékařské fakultě, jejíž výuku zahájil dne 12. 11. 1919

památnou přednáškou *Úvod do studia lékařství*, byl zvolen proděkanem (1919/20, 1922/23) a děkanem (1921/22), stal se jejím řádným profesorem a přednostou Fyziologického ústavu a zatímním přednostou Biologického ústavu.

Během brněnského pobytu se B. podílel na založení Společnosti pro výzkum dítěte, Moravské přírodovědecké společnosti a brněnského Spolku lékařů českých (1922), Oddělení pro biologii nervstva při lékařské fakultě (1924) a spolu s Mihajlo Rostoharem (1878–1966) založil Psychologický ústav na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (1926).

Své odborné práce začal B. uveřejňovat ještě za studií v *Živě* (1897), potom s Kamilem Lhotákem komentoval lékařskou bibliografii a od konce 19. století vycházely jeho první samostatné publikace a překlady. Jeho nejreprezentativnějším dílem je spis o mechanice a řízení dýchání (*Die Mechanik...*, 1921), který psal 1910/11–16, pozoruhodná je i *Tělověda a Úvod do biologie dítěte*. Tato poslední průkopnická monografie přispěla k osamostatnění dětského lékařství a B. jí zároveň ovlivnil mj. pediatrii Josefa Švejcara a Otakara Teyshla.

B. s Karlem Františkem Studničkou založil časopis *Biologické listy* (1912, příloha *Časopisu lékařů českých*), Biologickou společnost v Brně (1922, od 1924 Československá biologická společnost s orgánem *Biologické listy*), vydával *Spisy* (LF MU, později *Scripta Medica*), *Biologické spisy* (Vysoká škola zvěrolékařská v Brně), dále vedl i biologickou rubriku v časopisu *Příroda a škola* (1903–30), inicioval časopis *Akvaristický obzor* (1911) a Společnost přátel přírody (1912). Propagoval film (*Ze života žáby*) k vyučovacím účelům.

B. byl členem zednářské lóže v Praze a v Brně, Masarykovy akademie práce, Státní zdravotní rady při ministerstvu zdravotnictví, Zemské zdravotní rady (1922), ČAVU a Československé národní rady badatelské (1924), dopisujícím členem KČSN (1925), předsedou Literárního a řečnického spolku Slavia v Praze (1904).

B. byl pochován na hřbitově v Praze-Vokovicích (4. 6. 1926). Bronzová busta od Vincence Makovského z roku 1936 je umístěna před budovou LF MU.

D: soupis (bez drobných a novinových článků, kritik a posudků) in: P. Bravený – Z. Franc, E. B. Brno, Georgetown-Nauma, 1997; výběr: Pojem biologie, in: ČLČ 40, 1901, s. 1185n.; Die Mechanik und Innervation der Atmung, in: H. Winterstein (ed.), Handbuch der vergleichenden Physiologie, 1/2. Jena 1921, s. 265n.; tělověda: Základy morfologie a fyziologie člověka, 1. vyd. 1908, 2. vyd. 1922–24; Úvod do biologie dítěte, 1926; popularizační práce: O theorii vývojové, 1904; Mózg i system nerwowy, 1905; O proměnách energií u živých těl, 1917; Výživa rostlinami, 1917; Život a teplo, 1918; O výživě, 1922.

L: P. Bravený – Z. Franc, c. d.; J. Čechurová, Čeští svobodní zednáři ve 20. století, 2002, s. 86n.

GUSTAV NOVOTNÝ

BABÁNEK, Bohumil, * 21. 6. 1896 Smíchov (Praha), † 15. 5. 1963 Brno, architekt, pedagog, teoretik architektury a urbanismu, scénograf a kostýmní výtvarník

Pocházel z rodiny lékaře MUDr. Bohumila B. a jeho manželky Justiny, rozené Hušové. Absolvoval nižší reálné gymnázium na Smíchově a 1914 maturoval na vyšší reálce v Praze. 1914–20 studoval architekturu na ČVUT, externě dějiny umění na UK (u K. Chytila a V. Birnbauma) a ochranu památek na německé technice v Praze (K. Kühn). Před 2. státní zkouškou vykonal dvouletou praxi v pražských projekčních kancelářích architekta B. Slámy (pozemní stavby), A. Liebshera (stavba měst) a A. Cechnera (ochrana památek). Podnikl studijní cesty do Itálie, Francie, Německa, Rakouska a do Srbska. Působil na české technice v Brně jako asistent (1922), docent (1926), profesor (1936–48) a jako děkan odboru architektury a pozemního stavitelství (1939/40). Přednášel dějiny architektury, zejména starověku a novověku, dále úvod do kompozice, ochranu památek, estetiku inženýrských staveb a vedl praktická architektonická cvičení. Po nuceném odchodu ze školy z politických důvodů pracoval ve Výzkumném ústavu výstavby a architektury (VÚVA) v Brně (1951–58).

B. usiloval o avantgardní tvorbu, která má však v jeho podání řadu tradičnějších prvků (např. osová symetrie a pravidelné traktování fasády). Zvláštní pozornost věnoval divadelním stavbám, o nichž napsal svou disertaci. Redigoval a komentoval Vitruviovo dílo *O architektuře*, v rukopise zůstaly jeho studie o Vitruviu a L. B. Albertim. B. vynikl a zaujal svými svěžími a vtipně stylizovanými scénografickými a kostýmními návrhy převážně pro brněnská divadla (1924–32). Pozoruhodná je i plakátová tvorba (pro inscenaci operety J. Offenbacha *Bandité*, režie O. Nový; plakát výstavy brněnských členů Klubu architektů; plakát pro Sokol Brno I). Stal se členem Sdružení výtvarných umělců v Brně a brněnské pobočky Klubu architektů. Je pochován na Ústředním hřbitově v Brně spolu se svou manželkou, brněnskou herečkou Lídou Boubelovou.

D: výběr – tištěné a rukopisné práce: Poznámky a prameny k definování architektonického programu současného divadla, disertace, 1931; Vývoj názorů na rekonstrukci měst, s kol., 1955; Rekonstrukce krajiny, rukopis; Vývoj měst v severovýchodních Čechách, s D. Riedlem, rukopis; realizované stavby: Hranice na Moravě – nájemní domy v ulici Jiřího z Poděbrad č. 1009 a ulici Nádražní č. 1046 (1928); Uherský Brod – dům v ulici Pod Valy č. 740 (1932–33); Nivnice – fara (1932–33) a Komenského měšťanská škola (1932–35); Luhačovice – penzion MUDr. B. Šebesty na ulici Betty Smetanové (1939); Brno – jako součást Výstavy soudobé kultury v Československu se realizovaly B. drobnější a dnes již nedochované výstavní a prodejní objekty, např. pavilony Moravských novin, Kosteleckého uzenářství a fy E. Schotz-Mandara-Écadé; vlastní rodinný dům v ulici E. Voračické č. 39 (1932–37); Třebíč – Živnostenská škola pokračovací (1930) a Obchodní akademie (1930–31); regulační plány: Prostějov – náměstí a projekt pomníku Svobody (1928, s F. Fabiánkem, 1. cena); Mukačevo (1933–34), Kyjov (1933–34, s geometrem Prokešem, 2. v pořadí cen); Nivnice (1949); Výškov (1935–36, oceněno); soutěže: Masarykova chata na Šerlichu v Orlických

horách (1920, cena); české divadlo v Praze (1922, s A. Liebscherem ml., čestné uznání), budova zastupitelského úřadu ČSR v Bělehradě (1924), Bratislava – státní obchodní dům (1925, s V. Roštlapilem ml., odměna), burza (do počátku 30. let, s týmž, 3. cena), divadlo (1928, nejvyšší udělená cena); chirurgický pavilon nemocnice v Uherském Hradišti (1931); Brno – Úřední budova města Brna (1932, 1. cena); německé divadlo (1935, oceněno); české divadlo (1936, 3. cena, v užší soutěži 1937 2. cena); Osvětový dům (1938); dětská ozdravovna v Rožnově pod Radhoštěm (1936); výpravy a kostýmy k inscenacím: J. Offenbach: *Bandité a Orfeus v podsvětí*; W. Shakespeare: *Komedie plná omylů*; J. Strauss: *Cikánský baron*; T. Tzara: *Šáteček z mlh*; A. Arnoux: *Světélko a medvědice*; K. a J. Čapkové: *Adam Stvořitel* (rovněž pro bratislavské divadlo); E. Rostand: *Cyrano z Bergeracu*; B. Martinů: *Voják a tanečnice*; G. Verdi: *Falstaff*; J. W. Goethe: *Faust*; H. Ibsen: *Nepřítel lidu* (pro divadlo v Praze na Vinohradech); A. Dvořák: *Dimitrij* (pro divadlo v Olomouci).

L: L. Kudělková – Z. Kudělka, Brněnští architekti a stavitelé 1919–39, in: O nové Brno I, 2000, s. 73; J. Osolobě, Architektura a pedagogické dílo profesorů odboru architektury a pozemního stavitelství České vysoké školy technické v Brně v letech 1919–39, disertace, 1999–2000.

P: Archiv VUT v Brně; MZM v Brně, divadelní oddělení; Muzeum města Brna, oddělení architektury a urbanismu (pozůstalost).

JANA OSOLOBĚ

BABÁNEK, František (též *Franz*), * 10. 10. 1836 *Kamenný Přívoz u Jílového u Prahy*, † 25. 2. 1910 *Praha, báňský odborník, geolog, mineralog*

Vystudoval v Praze reálku a polytechnická studia dokončil na báňské a lesnické akademii v Banské Štiavnici, kde byl promován báňským inženýrem. Od 1857 působil v dolech v Příbrami-Březových Horách jako závodní inženýr dolů Ševcůnský, August (Drkolnov) a Vojtěch. Uplatnil se zejména jako důlní měřič. Prováděl pečlivou geologickou dokumentaci v hlubších patrech dolu Vojtěch. 1863 byl B. spolu s několika mladými kolegy přidělen na praxi Říšskému geologickému ústavu ve Vídni (GRA), aby získali geologické znalosti potřebné pro službu ve státních dolech. B. se pod vedením F. Hauera a F. Foetterleho podílel na geologickém mapování Pováží severně od Trenčína. Výsledky uveřejnil ve čtyřech krátkých sděleních. Po návratu do Příbrami 1864 byl jmenován korespondentem GRA. 1864–81 se v rámci horního ředitelství v Příbrami jako vrchní horní správce stal přednostou březohorských dolů Anna a Prokop. Zasloužil se o udržení vysoké ziskovosti tamní těžby. Studoval složení jednotlivých rudných žil, doplnil paragenetickou řadu nerostů rudných žil vypracovanou A. E. Reussem (1863). Současně se zabýval i báňskou historií a mineralogií ložiska zlata u Jílového. 1875 byl hlavním autorem tzv. *Pamětního spisu* vydaného u příležitosti dosažení 1 000 m hloubky na březohorské jámě Vojtěch, první svislé jámě na světě. 1881 byl s hodností báňského rady přeložen do Jáchymova jako přednosta báňské a hutní správy. Zasloužil se o udržení provozu tamních dolů v ekonomicky nepříznivých podmínkách. Zabýval se geologií, zruďněním a báňskou historií revíru. Uveřejnil první geologickou mapu a geologické profily revíru (1891). Celkem publikoval 18 prací o Březových Horách, 9 o Jáchymovu a několik dalších o Jílovém aj. 1901 odešel jako vrchní báňský rada do výsluž-

by. Poslední léta žil v Pardubicích a pak v Praze-Karlíně. Syn Karel B. (1872–1937) byl básníkem.

D: Die Erzführung der Příbramer Sandsteine und Schiefer in ihren Verhältnissen zur Dislocationen, in: Jahrbuch des Geologischen Reichsanstalts, Wien 14, 1871/1, s. 55; Der Silber- und Blei- Bergbau zu Příbram, 1875; Geologické poměry příbramských rudných žil, in: Vesmír 11/1882, s. 19n.; Über die Erzführung der Joachimsthaler Gänge, in: ÖZBH 32, 1884, s. 1n., 21n., 61n.; Montangeologische Beschreibung der St. Joachimsthaler Erzlagertstätten 1891; Zur Geschichte des Bergbau- und Hüttenbetriebes von St. Joachimsthal in Böhmen, in: BHJb 42, 1893, s. 62n. (spolu s A. Seifer-tem).

L: Časopis pro mineralogii a geologii 5, 1960/2, s. 180n.; J. Diviš, Státní doly na olovo a stříbro v Příbrami, 1926.

PAVEL VLAŠÍMSKÝ

BABÁNEK, Josef, * 19. 6. 1863 *Praha*, † 14. 3. 1941 *Plzeň, poslanec, zemědělský odborník, pedagog, politik, odborný spisovatel*

Pocházel z pražské mlynářské vlastenecké rodiny. Absolvoval čtyři třídy reálky v Karlíně (Praha, 1878) a tříletý Zemský vyšší hospodářsko-průmyslový ústav v Táboře (1878–81). Potom obdržel místo zemědělského úředníka na statku v Kamenici, Štíříně a ve Velkých Popovicích a vykonal jednoroční vojenskou službu (1885). V červenci 1886 složil učitelskou zkoušku pro rolnické školy. Od února 1886 působil na Zimní hospodářské škole v Chrudimi a 1887–93 jako odborný učitel na Zimní hospodářské škole v Novém Bydžově. Pak se stal ředitelem Zimní hospodářské školy v Rokycanech (1893–1919), kterou dobudoval i vybavil, také pořádal přednášky a kursy.

Od 1908 byl poslancem českého zemského sněmu, kde se zabýval zejména návrhy na úpravu organizace hospodářských škol pokračovacích. Dále působil v revolučním Národním shromáždění (1918–20). Jako poslanec se podílel na zákonech o odborném a lidovém hospodářském školství, o VŠZ v Brně i na zavedení jednotné správy zemědělského školství a osvěty pod ministerstvem zemědělství.

B. byl vynikající publicista a vyhledávaný řečník. Vypracoval řadu referátů a materiálů o otázkách zemědělské výuky a výchovy. Kladl důraz na praktické vyučování a přípravu k němu, na správnou internátní a tělesnou přípravu a na vybavení a využití školních knihoven a čítáren. Cestoval po Evropě a nakupoval plemenný materiál. Založil řadu družstevních podniků: v Novém Bydžově vodní družstvo pro úpravu Cidliny a Javorky, na Rokycanskou mj. obilní skladiště, mlékárnu, lihovar, výrobu melasových krmiv, družstva vodní, pro úpravu potoka, povznesení chovu dobytka a pastvinářské a kampeličky. Založil a redigoval časopis *Rozhledy hospodářské*, přispěl k založení zájmového *Časopisu jednot profesorů a učitelů škol zemědělských v království Českém a Markrabství moravském* a spoluredigoval *Plzeňské hospodářské noviny*. Od 1919 působil v Bratislavě jako státní inspektor a referent zemědělského školství na Slovensku a Podkarpatské Rusi,

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.